

# A gyártmány-fejlesztő

Szuggesztív egyéniség, kissé soványan, mellkasán hosszabb, rövidebb forradások, operációk nyomai. A nyári nap barnára égette, ha teheti a Sárgán levő üdülőjének erkélyéről szemléli a világot, a két folyó találkozását. Faragó László gyártmányfejlesztő nyugdíjba készül. Kényszerűségről. Ötvenhat éves.

— Egy kisgyerek készülhet-e a gyártmányfejlesztői pályára?  
— A legtöbb gyerek ábrándjai közötti ez is szerepel. Nem úgy, hogy gyártmányfejlesztő akar lenni, hanem másképpen, fölhalálónak képzeletét magát, mint angyan mozdonyvezetőnek, pilótának, katonának, úrhajósának, utazónak. Ilyen értelemben igen.

— Faragó László is így ábrándozott ötven évvel ezelőtt?  
— Így. Budapesten születtem 1921-ben, munkásnegyedben. Apám tizenkilencben vöröskatonává, a megértésre, a demokráciára és az egyenlőségre nevelt. A gyerektársak az utcán, a grundokon gyülekeztek. Nem tudom miért, de én félrehúzódtam, magányos természetű voltam kiskoromban. Hozzájutottam egy igen erős nagyítóhoz, s azzal nézegettem az állatokat, a bogarakat, később a textiliákat. Újságokban is elolvastattam a textilművészetrel kapcsolatos írásokat. Különösen a gyapjúszövet tetszett. Amikor elvégeztem a polgári, a textiltipari szakiskolába íratott be édesapám. Akkor ez az iskola volt a legmagasabb képzettséget adó textiltipari tanintézet.

— Iskola után hogyan indult a pályafutása?  
— Azonnal a Hazai Fésűsfonó- és Szövőgyárba kerültem. Heti 20 pengőt fizettek, s kölcsönösen megszerettük egymást. Mégsem maradtam ott sokáig, mert 1939. december 29-én kaptam egy levelet, hogy jöjjenek Újszegedre a Magyar Kender-, Len- és Jutaipari Rt.-hez, havi kétszáz pengős fixszel várnak. Akkor ez a főnyereménynek számított, még a kuplé szövege szerint is magas jövedelemnek mondták.

— Csak úgy ismeretlenül hívták?  
— Nem voltunk ismeretlenek egymásnak. Diákkoromban minden nyáron az újszegedi gyárba jártam üzemgyakorlatra. Onnan az ismeretség. Az üzem vezetői figyelemmel kísérték tanulmányaimat, és pályakezdésemet. En szívesen jöttem az újszegedi gyárba, s azóta is itt vagyok — még néhány napig. Harminckilenc esztendő munkaviszonyomból harminchétféle és felet az újszegedi gyárban töltöttem el.

— S mint gyártmányfejlesztőt alkalmazták eleitől fogva?  
— Igen, arra a posztra alkalmaztak, de előbb végig kellett járnom a gyártási folyamat minden lépcsőjét. Ahhoz, hogy valaki igazán képes legyen a fejlesztési feladatokra, ismernie kell a termelés minden mozzanatát, a technikai felszereléseket, a tech-

nológiai folyamatokat, és a dolgozókat is.

— Hogyan szerzett jártasságot a termelésben?

— Úgy, hogy előbb szövőgépen dolgoztam, majd szövőhenger-szerelő voltam, akkor segédmeszternek nevezték azt a beosztást, aztán áruellenőr, üzemtechnikus, tervezőtechnikus, előkészítő üzemvezető. Amikor már mindenben elegendő jártasságom volt, különféle címek alatt már csak a gyártmányfejlesztéssel foglalkoztam.

— Amikor az újszegedi vállalatához került, tőkés társaság kezében volt a gyár. Milyen viszonyokat ismert meg akkoriban, hogyan irányították, vezették a termelést és az értékesítést?

— A régi cég jellemzője, elnézést a kifejezésért, hogy egy nagy-nagy textiltipari kóceráj volt, de ezt a jelzőt jó értelemben mondtam. Mindent csináltak, a férfi- és a női szövetektől a heveder anyagáig, a ponyvától a cipész- és a kárpitoskellékekig. Legalább ezerféle gyártmánya volt a vállalatnak, amelyből évente 400–500 termék „élt”, vagyis készült.

— Ez az állapot előnyös volt, vagy hátrányos?

— Nekem, mint kezdő fiatal embernek feltétlenül előnyös volt. S egy ilyen híres vállalatnál, sokoldalú termékkálával rendelkező céghez akkoriban bekerülni óriási dolog volt. Tudnillik annyit tanulni, tapasztalni az ország egyetlen gyárában sem lett volna módomban. Ezért is jöttem szívesen. Itt megtaláltam a szövőgépek teljes körét: gyapjú-, pamut- és ponyvaanyagokat gyártottak. A hajdani cégnél vevőnek számított minden érdeklődő, az is, aki csak ötven métert rendelt. Manapság nem foglalkoznak a nagyvállalatok ilyen tételekkel.

— Ma miért nem örülnek az ilyen változatosságnak, a vevők speciális igényeinek, a kisebb tételeknek, és gyors váltásoknak?

— A nagy szortimentek a kifizetőbbek. Jelenleg éves gyártmányfejlesztési program, terv alapján dolgozunk. Meghatározzuk, hogy mit kell és érdemes fejleszteni, milyen területeken kell előrehaladni. Nagy korszerűsítés indult el az utóbbi időben, a technikai felszereltség és a technológia is nagyot változott, s ennek eredményeként került előtérbe a nagyszorozat. A kender és más természetes anyagok mellé betört a műanyag, a polipropilén, a polietilén, poliszter és mások, Szálhúzás, repesztett fólia, a Raschel kötszövő technológia, a Malimo varrvahurkoló technika, a nemezgyártás és egyebek.

— Sok mindenben lassúak vagyunk. A gyártmányfejlesztők hibásak-e ebben? Példának említeném a farmeranyagokat.

— Bonyolult dolog ez, de el kell ismerni a lassúságot, a késéseket. A farmer is lehetett volna jóval előbb gyártani. Mert mi az

a farmer? Lényegében ponyvaanyag, az eredeti vitorlavászomból készült, az aranyásók, majd a marhahajcsárok kezdték viselni praktikussága, tartóssága miatt. Ennek az anyagnak a gyártására Magyarországon legalkalmasabb az újszegedi szövőgyár. A legutóbbi kimintázásunkat összehasonlították a minőségvizsgálók az eredeti Lee-farmerral, s azzal teljesen egyenrangúnak értékelték.

— Hogyan szerzi értesüléseit a gyártmányfejlesztő?

— Szakirodalom, tapasztalatcsere, piacfigyelés, saját kutatótevékenység. Az újszegedi gyárban gyártmányfejlesztési osztály működik. Igen kitűnő munkatársak dolgoznak fejlesztési területen. Gyakran járunk külföldi gyárakban, kutatóintézetekben.

— Elismerik a gyártmányfejlesztő munkáját?

— Mint egy kis csavar, hozzájárulunk a nagyvállalat tevékenységéhez. Az elismerés sem marad el: hétszer nyertem el az év legszebb terméke díj első fokozatát, a Kiváló Újító kitüntetés mindhárom fokozatát megkaptam, a szakma kiváló dolgozója miniszteri kitüntetés is elnyertem, a vállalat kiváló dolgozója címet többször megkaptam. Társadalmi munkámat is elismerte az MTESZ és az SZMT. Sokáig tanítottam a szegedi textiltipari technikumban köztisztánt és szövetelmezést. S talán elsőnek kellett volna megemlítenem, hogy több mint húsz esztendeje az orvosoknak köszönhetem azt, hogy egyáltalán élek és dolgozhattam.

— Mi történt az egészségével?

— Ötvenháromban elromlott a szívbillentyűm, ami fulladással, gyöngeséggel, tehetetlenséggel és járásbizonytalansággal jelentkezett. 1954-ben Budapesten Littmann professzor megoperált, s négy évig viszonylag rendben voltam. De 1958-ra újra beszűkült a billentyűm. Fölkerestem Petri Ferenc professzort a szegedi klinikán, akitől akkor azt a tanácsot kaptam, hogy vagy az Egyesült Államokban, vagy Svédországban segíthetnek rajtam, mivel a hazai, így a szegedi klinikán még nem készültek föl ilyen jellegű operációkra. Petri professzor a stockholmi klinikát ajánlotta. Hogy kijussak, sokat segített akkori miniszterünk. Nagy Józsefné és vállalatom vezetősége. 1958-ban Senning professzor megoperált, immár másodszer, és műanyag billentyűt építettek be. A műtét után tíz év telt el, s újra lerobbantam, tönkre ment a beépített szívbillentyű. Ekkor már úgy iogadótt Petri professzor, hogy teljesen fölkészültek ilyen műtétekre. Harmadszor vették kezükbe az orvosok a szívemet, új műanyag billentyűt építettek be, és ez „üzemelt” tavaly őszig, amikor is kiszakadt a helyéről. Következett a negyedik szívműtét, amit Petri Ferenc és Kovács Gábor professzoroknak, s munkatársaiknak köszönhetek. Úgy tudom, hogy ilyen eset, négyszeres szívűtét még nem volt hazánkban. Összesen hét alkalommal műtöttek.

— Igazán csodálatos, ami Önnek történt, s mégsem hagyta abba a munkát. Miért nem ment el már az első műtét után nyugdíjba?

— Mert élni akartam továbbra is. Csak a munka, az alkotás éltet. Most már a negyedik műtét után, sajnos nincs pardon, az orvosok kijelentették, ne legyenkedjek, maradjak odahaza, a munkát abba kell hagynom. Persze éltető öröömre szolgál, hogy a vállalatnál még ezután is hasznomat vehetik, szaktanácsadóként.

— A gyártmányfejlesztőkről, úgyszólván a szóbeszéd járja, hogy sok pénzt keresnek. Ön mit szerzett az elmúlt, közei negyven esztendő alatt?

— Semmit. Nincs balatoni nyaralóm, nincs gépkocsim, nincs bankbetétem. Ezt a parányi hétvégi házat vertük össze a Sárgán, ez az egészségem megtartását szolgálja, mint a kiskutyám is, mely jelzi a feleségemnek, ha rosszul érzi magát. Szerény havi fizetésemből élünk rokkant nyugdíjas párossal.

— Tételezzük föl, hogy újra kezdené. Mit tenne másképp?

— Végigjárnam ugyanezt az utat, mert ez tetszik, ez tetszett nekem a legjobban.

— Maradjon tartós a legutóbbi műtét segítségével megszerzett egészsége.

— Köszönöm —, búcsúzott a gyártmányfejlesztő.

GAZDÁGH ISTVÁN

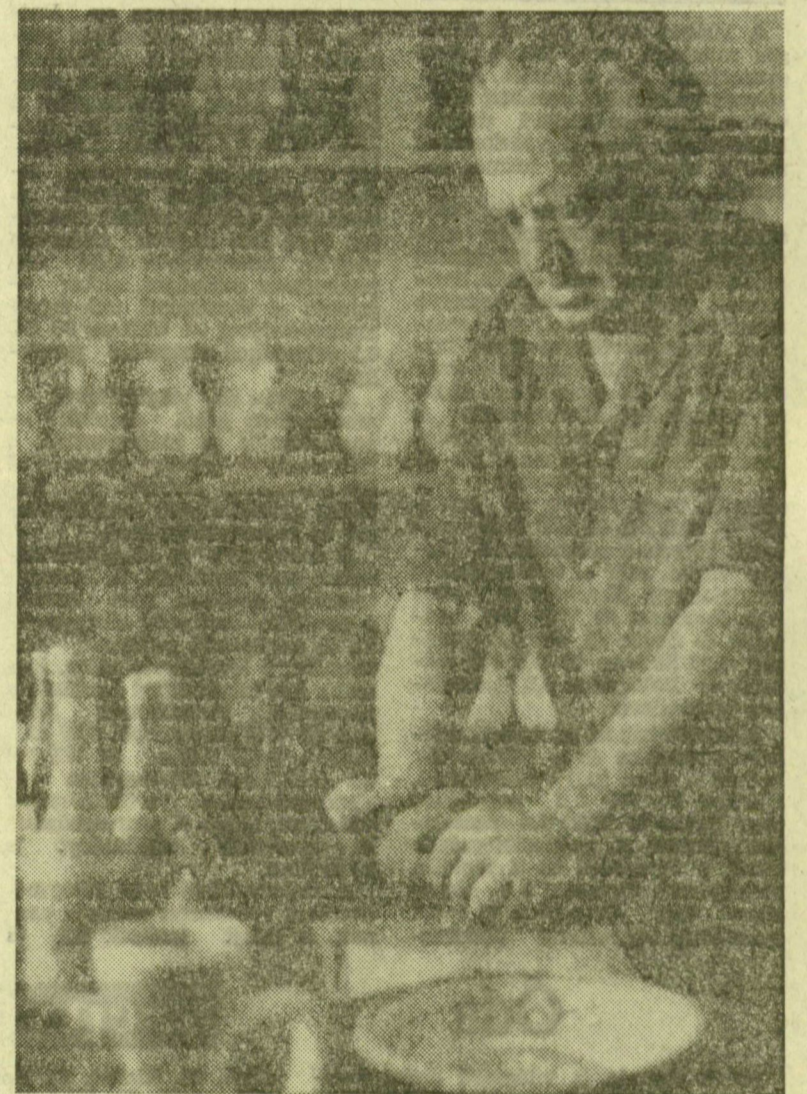
# Mónus Sándor cserepei

Hódmezővásárhelyen, az Újvárosban, a Széchenyi utca egyik régi kis házában fazekasműhelyek. Ma is itt dolgoznak a híres vásárhelyi cserepek legnevezebb örökösei, a Mónus-testvérek. Az udvaron száradnak a frissen korongozott talak, tányérok, az égetésre váró bödönök, kulacsok, kanták. Benn, az egyik műhelyben Mónus Sándor, a legidősebb testvér ma is lábball hajtott korongoló mellett ül nap mint nap, hogy a sárból valami szépet varázsoljon. Gazdag hagyományból teremtette meg saját világát, melyet most gazdagon és bőséggel mutat be Szegeden, a Juhász Gyula Művelődési Központ nagytermében. A művelődési központ a kiállítási programhoz két, a népi iparművészet három ágát bemutató tárlattal csatlakozott. Skoruttyák János képfestő és Szekeres István fafaragó közös bemutatkozás után Mónus Sándor fazekas népi iparművész színpompás cserep- virágoskertjét tárta közönség elé.

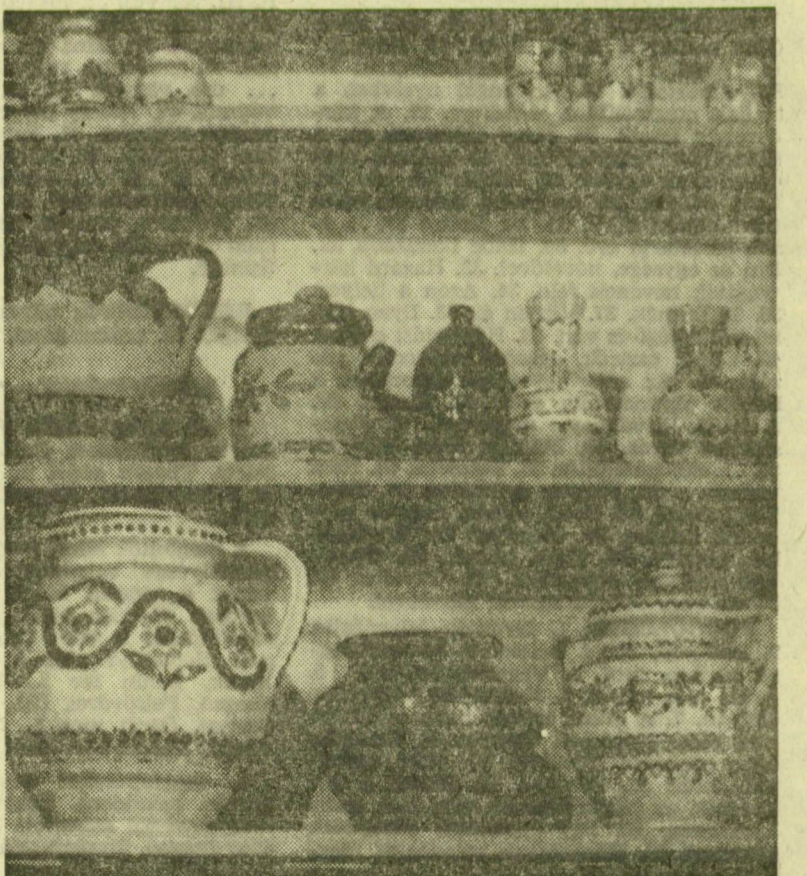
Mónus Sándor — az édesapjától tanult mesterséget, művészetet, úgy viszi tovább, hogy nem lesz hűtlen a népi fazekasság tápláló hagyományaihoz. Tovább él munkáin a vásárhelyi cserepek kultúrára legvirágzóbb korszakának minden edényfajtája, formavariációja, színezése, díszítő elemeinek sokasága.

Az edények formáira az egykori funkcióból adódó praktikalakosság, tömörség, tisztaság a jellemző. A színek ineseinek a Vásárhely különböző szögleteiben dolgozó fazekasok sajátos színvilágairól. A zöld és barna máz, a fehér alapon kobaltkék színezés, a tarka cserepek vagy a fekete máz mind-mind más-más műhely jellemzője volt egykoron. Mónus Sándor a díszítésben is szintézist teremt. A mázatlan edényt mázas sormintával díszített bödönöktől a lendületes irókázáson át a finom karcolásig, sőt a rusztikus vésesig teljes a skála.

T. L.



Somogyi Károlyné felvétele



Szervác József:

## Most nyár van

Ebben az éjben sose jártam, csak réges-rég magamra zártam.

Szelíden rám sötétül lassan minden, csak ez a falhatatlan

éhség marad, már magam ellen, és nem emlékszem, szerepeltem

én, vagy csak megtörtént köröttem akármí is, vagy meg se történt?

\*

Most nyár van, szívtelen eső strázsálja gyártmányát: a reggelt. Kukorékolnak kakasok délet, szüretet rügyeznek a fák. Kéreflen üzenetei a nyárnak: vetkőznek háthaszerelemek, nem kellene.

Élek, magammal megrakottan, vasalt hittel, vasalt szavakban, ablakom előtt parádézhat akármí nyár, szegetlen ifjúságom elédobom, zabálja — cinkos poharam int utána.